

Rafiq Yusifoğlu

Elm va helm

GÖYƏRCİN

7

RƏSSAMLAR:

Ənvər
İlqar
Afər
Aytən
Cavid

Elm
va
helm

“Göyərçin”in kitabxanası

Bakı - 2010

Rafiq Yusifoğlu

DOVŞANLA SÖHBƏT

Dərə yuxarı qalxırdım. Birdən qarşıma bir dovşan çıxdı. Mən ondan soruşdum:

- Ay dovşan, ay dovşan, qulaqların niyə belə uzundu?

- Onlar gödək olsa, uzaqdan gələn səsləri yaxşı eşidə bilmərəm. Təhlükə başımın üstünü alar.

- Qulağın uzun olduğu üçün farslar sənə "xərguş" deyirlər. Xər eşşək, guş isə qulaq deməkdir.

-Yaxşı ki, eşşəyə qulaq sarıdan oxşamışam. Yerişim də onun yerışı kimi olsaydı, işim çoxdan bitmişdi.

- Bəs quyryğün niyə belə gödəkdə?

- Əgər o, uzun olsa, asanlıqla mənə arxadan qovan düşmənimin əlinə keçə bilər. Quyruq da ki, ələ keçdi, qurtardı. Bir də görərsən ki, boğazın da əldədir...

- Bəs qaçanda niyə tullana-tullana qaçırısan?

-Qorxu mənə az qalır ki, quş eləsin. Qanadım olmadığından bir yenidən qabağa tullanıram.

Bir sual da vermək istədim. Elə bu vaxt dovşanın qu- laqları şəkəndi. O, sözümü yarımqıç qoyub kolluğa tərəf götürüldü...

İKİ QAPILI YUVA

Uşaqlar Çardaxlı düzünə böyürtkən yığmağa getmişdilər. Zəmi ilə pöhrəliyin arasındakı kolların üstü dolu idi. Dənəş-dənəş böyürtkənlər qapqara qaralmışdı. Elə bil ki, bu qara giləmeyvələr kolun gözlərinin giləsi idi, qara giləsi.

Hərənin başı özünə qarışmışdı. Aqşın uşaqlardan ayrılıb kolların arasıyla gedən balaca ciğirə düşdü. Fikirleşdi ki, yeqin qabaqda daha çox böyürtkən olar. Birdən onun gözləri torpaqdakı dərin dəliyə sataşdı. Əvvəlcə qorxdı. Fikirleşdi ki, bəlkə bu, ilan yuvasıdır. Sonra öz-özünə toxtaqlıq verdi:

-Heç bu boyda ilan yuvası olar?!

O, ciğirlə geriye qaçıb, həyəcanla dostlarını səslədi:

-Ay uşaqlar, bura gəlin, bura gəlin!

Uşaqlar gəldilər. Aqşın gördüyü deşiyi onlara göstərdi.

Samir dedi:

-Yeqin ki, ilan yuvasıdır.

Yusif onun sözünə düzəliş verdi:

-İlan yox, əjdaha yuvası. Heç bu yoğunluqda ilan olar?!

Tural şəhərdən gələn əmisi uşaqlarının sözlərinə o ki var güldü. Başa saldı ki, bu, tülkü yuvasıdır.

O, xeyli çırpı yığdı, tülkü yuvasının ağzında ocaq qaladı ki, tüstü yuvaya dolsun.

Aqşın qışqırdı:

-Burda da bir deşik var.

Elə bu zaman onun göstərdiyi deşikdən bir tülkü çıxıb pöhrəliyə sarı qaçdı. Uşaqlar çıxırışdılar.

Bir azdan tülkü çıxan deşikdən tüstü çıxmağa başladı. Sən demə yuvanın iki qapısı varmış. Bu qapıdan tüstü gəldiyini görənlər tülkü özünü boğulmaqdan xilas etmək üçün o biri qapıdan çıxıb qaçmış.

Rəssam Afər

ALLAHIN İŞİ

Qusara getmişdim. Hər yan bəmbəyaz qara bələnmişdi... Elvina ilə Sevil yolunu gözləyirdilər. Həyətə çatan kimi üstümə atıldılar. Görüşdük. Hal-xoşdan sonra evə girmək istəmədim. Qarlı meşə maqnit kimi məni özünə çəkirdi. Evə dəvət eləsələr də, etiraz elədim, dedim ki, əvvəlcə meşədə gəzim, sonra gələm.

Sevil dedi ki, baba, meşəyə getmə, qorxarsan. Gülümsünüb dedim ki, nədən qorxuram, Ceki də (iti) özümlə aparacam.

Elvina güldü:

- Baba, Ceki apara bilməyəcəksən. Çünki zəncirlə bağlıdır.

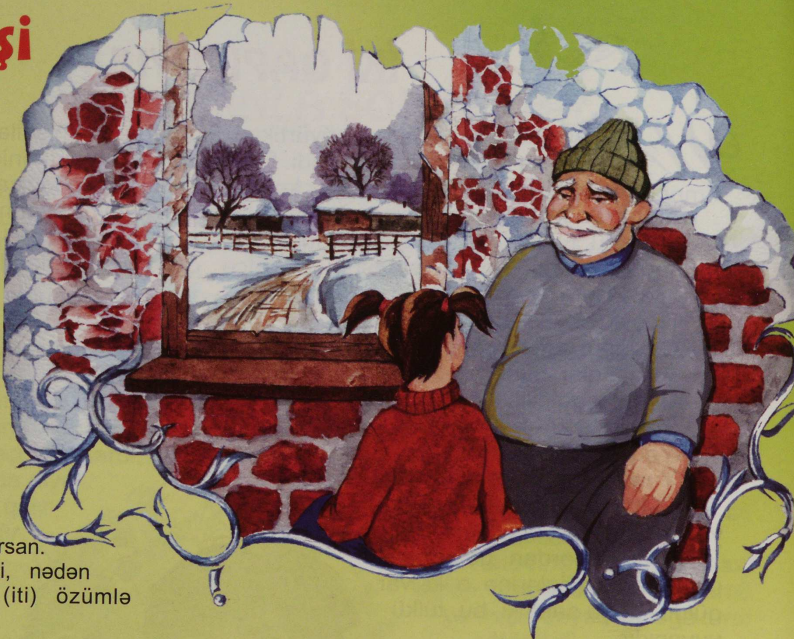
- Onda zənciri açaram.

- Açmaq istəsən, Cek səni dişləyəcək...

Bu münvalla xeyli zarafatlaşdıq. Həyət bərk soyuq idi. Hamı evə getdi. Mən isə üztutum meşəyə sarı. Qar ayağımın altında xırtıldadıqca elə bil dünyanın ən gözəl simfoniyasını dinləyirdim. Gözlerim qarlı düzlərə, dağlara baxdıqca, ürəyim ləzzət çəkirdi...

Bir xeyli gəzib evə qayıtdım. Çay içib qızıxandan sonra Elvina gəlib qucağımda, özü də mənimlə üzbəüz əyləşdi. Diqqətlə üzümə baxdı, baxdı və sualı sual dalınca üstümə yağdırmağa başladı:

- Baba, sənin saçların niyə ağarıb?

- Baba, sənin gözlərinin altı niyə cızıqlıdır?...

- Baba, sənin niyə çoxlu xalın var?...

- Baba, sənin dodaqların niyə kökdü?...

Axır ki, dilləndim:

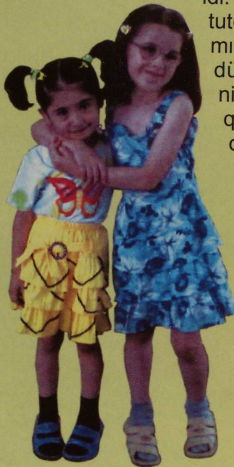
- Elvina, niyə qışda qar yağır? Niyə qarın rəngi ağdır?...

Qız gülümsünüb-gülümsünə dedi:

- Baba, o Allahın işidi...

Mən də gülümsünüb ona cavab verdim ki, Elvina, mənim saçlarımın ağ, xallarımın çox, dodaqlarımın kök olması da Allahın işidi...

Qız şaqqanaq çəkib güldü... Mən də ona qoşuldum...

KƏKLİK

Dostum Firdovsi Ömərova

Müxtəlif peşə sahibi olan çoxlu dostlarım var. Onların əksəriyyəti ilə dəniz sahilində tanış olmuşam.

Dostlarımdan biri gözəl idmançı olmaqdan əlavə, həm də ovçudur. Bizi həmişə dadlı ov ətinə qonaq eləyir...

Ovçuluqda bir qəddarlıq var. Ancaq mənim dostum çox kövrəkdir. Ovda onun başına çox maraqlı əhvalatlar gəlib... Danışır ki, bir dəfə çoxlu ördək, qaşqaldaq vurub evə gətirmişdim. Evdə ördəklərin biri dirildi. Məlum oldu ki, heç ona güllə dəyməyibmiş. Oğlum israrla dedi ki, bu çöl ördəyini evdə saxlayaq...

Ördəyi televiziyanın karton qutusunun içinə qoyduq. Nə qədər dən, su versək də dilinə vurmadı ki, vurmadı...

Aradan bir həftə keçdi. Quşa çox yazığım gəldi. Oğlum dərsdə olanda onu açıb buraxdım. Ördək uçub getdi. Oğlum gələndə yalandan ona dedim ki, qutunu örtməmişən, ördək də uçub gedib...

Dostumun danışdığı başqa bir əhvalat da maraqlıdır. O deyir ki, yayın istisində ailəmi də götürüb rayona gedirdim. Hava isti olduğu üçün maşının pəncərələri taybatay açıq idi... Birdən qəribə bir hadisə baş verdi. Maşının pəncərəsindən nəşə özünü içəri soxdu. Hamımız çaşbaş qaldıq. Sonra uşaqlar gördülər ki, pəncərədən içəri girən bir kəklik imiş... Sən demə qırğı onu qovanda daldalanmağa yer tapmayan kəklik özünü maşının içinə soxmaqla canını qurtara bilməmiş...

Kəkliyi uşaqların əlindən alıb çölə buraxmaq istəyəndə onlar təəccübləndilər:

- Ay ata, bir kəklik ovlamaqdan ötrü dağda-daşda ərəşən olursan. Bəs necə olur ki, Allahın yetirdiyi ovu açıb buraxmaq istəyirsən?

Bir təhər uşaqlara başa salmağa çalışdım ki, o ayrı işdi, bu isə ayrı. Qırğının caynağından canını xilas etməyə çalışan quş bizə pənah getirib... Onu öldürmək olmaz, mütləq azadlığa buraxmaq lazımdır...

Bundan sonra uşaqlar mənimlə razılaşdılar. Kəkliyi maşının pəncərəsindən çölə buraxdıq...

SAF VƏ ÇÜRÜYÜN NAĞILI

Biri var idi, biri yox idi, bir erik ağacı var idi. Onun ucqar budaqlarının birində bir-birinə yaxın bir cüt çiçək açmışdı. Bu çiçəklər o qədər qeşəng idilər ki, gəl görəsən. Baxanın bir də baxmağı gəlirdi. Ancaq bu çiçəklərdən birinin qəlbində paxıllıq hissi baş qaldırdı. Öz dostuna baxdıqca ürəyini qüsse bürüdü. Elə hey deyinməyə başladı. Məhz buna görə də ləçəkləri tez soldu. Düzdü, o biri çiçəyin də ləçəkləri töküldü, ancaq vaxtında, vədəsində.

Bir cüt çiçəyin yerində bir cüt meyvə qaldı. Günlər keçdikcə bu meyvələr şişməyə, iriləşməyə başladılar. Elə bil ağac balaca şarlar kimi onları üfürür, doldurmaq istəyirdi.

Çiçəyi tez tökülən çaqqalanın gecə-gündüzü yox idi. Elə hey qonşusunun paxıllığını çəkirdi.

Xülasə, nağıl dili yüyürək olar, - deyirlər. Bir cüt erik cavan ağacın budağında bir cüt işıq kimi şəfəq saçmağa başladı. Bağbanın balaca oğlu bu erikləri dərib yedi. Çəyirdəklərini əvvəlcə sındırmaq istədi. Sonra ağılına nə gəldisə, bağın bir kuncündə torpağı qazıb, onları yerə basdırdı.

Həmin çəyirdəklərdən birinin içini paxıllıq qurutmuşdu. Cəhənnəmə gedən özünə yoldaş axtarar, - deyiblər. Paxıl çəyirdək də sevindi ki, nə yaxşı o biri çəyirdəyi də torpağa basdırdılar. Əgər o, yerin üstündə qalsaydı, çürük çəyirdəyin hirsindən ürəyi partlayardı.

Aylar ötdü, fəsilər dəyişdi. Növbəti dəfə bahar gələndə, torpağın canı yavaş-yavaş qızanda erik çəyirdəkləri də yer altında oyandılar. Çürük çəyirdək ha elədisə, yerindən tərpenə bilmədi. Saf çəyirdəyin içi isə günəş eşqi ilə alışıb yanırdı. Nəhayət, onun qabığı çatladı. Yumurtanın içindən cücə çıxan kimi onun da qabıqlarının arasından "sarı dimdik" – cücartı göründü. Qeşəng bir fidan torpağı deşib yerin üstünə çıxdı. Günəşə, bahara xoşgəldin elədi. Çürük çəyirdək isə lax yumurtaya benzəyirdi. Onun içindəki olan-qalan həyat nişanələrini də paxıllıq didib parçalamış, çürütmüşdü. Torpaq ana əsl sərraf kimi safi qurudan asanlıqla ayıra bilmişdi.

Torpağın qədrini bil,
Torpaq məhək daşdır.
Səp qoynuna, söyləsin,
Nə pisdir, nə yaxşıdır! –
O, safları bitirir,
Çürükləri itirir...

 Rəssam
Ənvər

İNTİQAM

Axşam toranı düşürdü. İneymiz hələ örüşdən gəlməmişdi. Tut ağacına bağlanmış təpəl buzov yazıq-yazıq mələyirdi.

Anam narahat-narahat həyətdə fırlanır, öz-özünə deyirdi:

- Bəs bu inək harada qaldı?

Kəndin qaranlıq küçələri ilə naxırçı Bilalın evinə sarı yollandım.

- Ay Bilal dayı! Ay Bilal dayı!

- Nə var, a bala, kimdi məni çağırın?

- Mənəm, Səkinə arvadın oğlu Eyvazam.

- A bala, bu gecə vaxtı xeyirdimi?

- Bilal dayı, ineyimiz gəlib çıxmayıb. Naxırı hansı tərəfə aparmışdın?

- Balalı inək kövşəndə qalmaz, a xalası göyçək. Harda olsa gələcək. Bir də gecənin bu qaranlığında inəkmi tapmaq olar?

- Dilim qurusun, ay dayı, birdən qurda-
quşa tuş gələr.

- Get Əhməd kişiye bir qurdağzı bağlatdır, rahatca yıxılıb yat. Canavar tükünə də deymez sizin ineyin.

Əhməd kişinin evi yuxarı məhəllədə idi. İtlərdən qorunmaq üçün çəpərdən bir şax çəkib onlara getdim. Sərfinaz xala məni mehribanlıqla qarşıladı. Döşəkçəni peçin yanındaki kötüyün üstünə atıb: Otur, oğlum,- dedi.- Nə əcəb səndən bu gecə vaxtı?

- İneymiz kövşəndən qayıtmayıb. Gəldim ki, Əhməd əmi ona «qurdağzı» bağlasın.

- Əhməd əmin tövlədə heyvanları rahatlayır, indicə gələr. O gəlincə bir kəkotu çayı iç canın qızsın.

Bu vaxt qapıda Əhməd əminin öskürək səsi eşidildi. O, otağa girib ətrafa göz gəzdirdi.. Məni görçək irəli gəlib, kösöv kimi qara, qabarlı əlləri ilə əlimi sıxdı və xoş gəlmisən, a bala,- dedi. -Nə əcəb səndən?

Gəlişimin məqsədini bildikdə o, məndən soruşdu:

- Bıçağın varmı?

Sualın mənasını başa düşə bilmədim.

- Nə bıçaq, Əhməd əmi?

- A pir olmuş, cib bıçağı.

- Var. O sizin nəyinizə lazımdır axı?

- Necə nəyimə lazımdı, bəs qurdağzını necə bağlayım?

O, məndən bıçağı alıb tiyəsinə açdı və mənasını bilmədiyim aşağıdakı sözləri üç dəfə təkrar etdi: «Fədəm dəmə, ələhim, rəbbühüm, büzəmbühüm və sabaha vəla yaxafu uqubaha!»

Sonra bıçağın tiyəsinə üfürüb onu bağladı və mənə bərk-bərk tapşırı ki, inək tapılmayınca bıçağın ağzını açmayım.

Evə dönüb bütün bunları anama danışdım. Elə bil arvad bir az toxdadı.

Yerimə girsəm də, yuxum gəlmirdi. Elə hey inək haqqında fikirləşirdim. Buzovun səsi qulağımda əks-səda verirdi.

Tezdən anam məni yuxudan oyatdı.

- A bala, nə yatmışan, ineyimiz gəlib çıxmadı axı?!

Rəssam
İlqar

Tez durub əl-üzümü yudum. Bir stəkan çay içdim. Tüfəngi götürüb inəyi axtarmağa getdim. O dəre sənin, bu təpə mənim. Gəzmədiyim yer qalmadı. Birdən Sarı yoxuşun ayağındakı dərenin üstündə uçuşan quzğunlara gözüm sataşdı. Qocalardan eşitmişdim ki, quzğun həmişə leş üstündə hər-lənir.

Yavaş-yavaş dəre aşağı enməyə başladım. Birdən nə gördüm? Canavar qızıl İneymizi pəpərəlamışdı. Gözlərim doldu.

Yazıq-yazıq mələyən buzovun səsi gəldi qulağıma.

Anamın kədərli çöhrəsi canlandı gözlərim önündə.

Üzünü görmədiyim canavarın, naxırçı Bilalın və bir də Əhməd kişinin qarasına deyindim. Mənə elə gəldi ki, buzovun yetim qalmasında bunlar üçü də eyni dərəcədə günahkardı.

Əvvəlcə nə edəcəyimi bilmədim. Peşman-peşman kəndə tərəf qayıtdım. Birdən ağıma gəldi ki, leşin yanında gizlənib canavarı gözləyim.

Yenidən geri qayıtdım. Kolluğa girib yerimi rahatladım.

Hava yavaş-yavaş qaralır, hər kol, hər daş bir canavara, ayıya bənzəyirdi. Birdən yekə bir canavarın leşə yaxınlaşdığını gördüm. Ürəyim döyünməyə, əllərim əsməyə başladı. Özümü toplayıb canavarı nişan aldım. Atəş açılanda canavar yay kimi dartılıb yerə yıxıldı.

Yaxına gəldim. Tüfəngi daşa söykəyib cibimdən bıçağı çıxartdım. Canavarın dərisini soymaq istəyəndə dal ayaqları ilə məni vurdu. Sən demə, can verən canavar son gücünü toplayıb gərnəşirmiş. Yerə yıxıldım. Daha sonra nə olduğunu xatırlamıram.

Gecənin bir ələmi özümə gəldim. Dərə mənə elə vahiməli görünürdü ki. Elə bil dəhşətli yuxu görürdüm.

Handan-hana yerə sərilməmiş canavarı, daşa söykəli tüfəngi gördüm. «İlan vuran ala çatıdan qorxar»,- deyirlər. Hər ehtimala qarşı canavarın başına bir güllə də vurdum. O, heç tərpənmədi də. Bıçağı tapıb canavarı soydum. Dərisini çiyinə atıb yavaş-yavaş kəndə yollandım. Öz-özümə düşündümdə:

- Məni yetim qoyanlara, azğın düşmənlərə əlim çatmadı, heç olmasa qızıl ineyimizin intiqamını ala bildim.

KİM NƏ ELƏYİR, ÖZÜNƏ ELƏYİR.

Dəniz dostum MİRZƏYƏ

Kasıb bir kişi var imiş. O, həmişə öz-özünə deyərmiş:

- Kim nə eləyir, özünə eləyir.

Bir gün şah gəzintiye çıxanda həmin kişinin sözünü eşidib, düşüncələrə dalır. Söz o qədər onun xoşuna gəlir ki, kişiye bir qızıl verib deyir:

- Hər gün mən gəzintiye çıxanda yaxınlaşıb o kəlamı söylə. Əvəzində hər dəfə sənə bir qızıl bağışlayacağam.

«Dama-dama göl olar», - deyirlər. Günlər bir-birini əvəz etdikcə, qızılların sayı artır, kasıb kişi gündən-günə varlanmağa başlayır.

İçindən qırıla-qırıla qalan vəzirin hər gün heç nədən bir qızıl qazanan kişiye paxıllığı tutur. Çox düşüncə-daşınandan sonra həmin adamı yanına çağırır ona qonaqlıq verir. Şahın sarımsaqdan zəhləsi getdiyini bildiyi üçün vəzir xörəyə çoxlu sarımsaq vurdurur.

Növbəti dəfə kasıb kişi şaha yaxınlaşıb «Hər kim nə eləyirsə, özünə eləyir» kəlamını söyləyəndə hökmdar sarımsaq qoxusu hiss edir. Özünü ələ alıb, kişiye iki qızıl verir. Bir məktub yazıb tapşırır ki, bunu apar filan yerdə filankəsə ver. Məktubu oxuyan kimi o adam səni mükafatlandıracaq.

Kişi sevincək yola düşür. Yolda vəzir onun qabağını kəsib hara getdiyini soruşanda bəxti gətirən kasıb başına gələnleri danışır.

Vəzir kişini dilə tutub məktubu ondan alır. Aparıb həmin adama verir ki, mükafatı özü alsın. Məktubu oxuyan kişi tez qılıncını çəkib vəziri iki şaqqa eləyir.

Sən demə şah məktubda yazıbmiş: «Bu məktubu sənə gətirəni iki şaqqa el!»

Rəssam
İlqar

Səhərişi gün şah vəzirin başına gələnleri eşidib pərişan olur. Kasıb kişini çağırır ondan məsələnin nə yerdə olduğunu soruşur. Kişi başına gələnleri şaha danışır və sözünü yenə də həmin cümlə ilə bitirir:

«Şah sağ olsun, kim nə eləyirsə özünə eləyir».

Şah kişinin cavabından çox razı qalır və ona çoxlu qızıl verir.

ELM VƏ HELM

Dostum Hacı Nadirə

Cavan bir oğlanı bir müdrik insanın yanına qoyurlar ki, elm öyrənsin. Günlər, aylar bir - birini əvəz etdikcə oğlan öz müəllimindən çox şey öyrənir. Ustad da öz şagirdindən çox razı qalır.

Bir gün oğlan müəllimindən soruşur ki, ustad, mən bu biliklə kəndimə qayıdıb işləyə bilərəmmi?

Müəllim gülümsünüb deyir:

- Oğul, elminə sözüm yoxdu, ancaq gərək bir il də qalıb helm öyrənəsən.

Oğlan soruşur:

- Ustad, elmlə kifayətlənmək olmazmı?

- Olmağına olar, oğul, ancaq sözünün yerini bilməyəndə - helm sahibi olmayanda bəzən elm də insanın köməyinə gəlmir.

Evlərinə tələsən oğlan bir il artıq qalmaq istəmir.

Müəllimindən icazə alıb kəndlərinə qayıdır.

Oğlan kəndə çatanda görür ki, bir molla camaatı başına yığıb cəfəng-cəfəng şeylər danışır.

Öz elminə güvənən gənc üzünü adamlara tutub deyir:

- Camaat, bu adamın elmdən xəbəri yoxdu, ağzına gələn boş-boş sözlərlə sizi aldadır.

Molla üzünü adamlara tutub deyir ki, bu kafirin dərslərini vermək lazımdır.

Qəzəblənən adamlar oğlana hücum çəkib onu o ki, var döyürlər. Bir təhər öz canını qurtaran gənc yenidən öz müəlliminin yanına gəlib başına gələnleri danışır.

Müəllim gülümsünüb deyir:

- Ay oğul, sənin dediyin sözlər elmi cəhətdən düzdür. Ancaq helm sahibi olsaydın bilərdin ki, o savadsız camaatın yanında bu cür danışmaq olmaz.

Beləliklə, oğlan bir il də ustadının yanında qalıb helmin sirlərini öyrənir və yenidən kəndlərinə qayıdır. Yenə də görür ki, həmin savadsız molla camaatı başına yığıb boş-boş şeylər danışır. Qisas hissi oğlanın ürəyini bürüyür. O yaxına gəlib, uca səslə adamlara deyir:

- Camaat, mən çox avam olmuşam. Bu ağıllı insanı təhqir eləmişəm. İndi başa düşürəm ki, bu molla çox bilikli adam imiş. Bu insan o qədər müqəddəsdir ki, kim onun saqqalından bir tük qoparıb saxlaya bilsə, böyük savab sahibi olar.

Söz oğlanın ağzından çıxan kimi, adamlar onun saqqalını yollağa başlayırlar.

Beləliklə, öz elmi ilə düşməni ilə bacarmayan insan helmi ilə ondan intiqam almağa nail olur.

ÜÇÜNCÜ QARANQUŞ

Mətbəx pəncərəmizin çöl tərəfində qaranquşlar hərənlənməyə başladılar. Mən bunu atama dedim. O, gəlib quşlara baxdı və üzünə təbəssüm qondu. Gülümsünüb dedi:

- Hə, belə-belə işlər. Qaranquşlar deyirlər ki, sizin pəncərəniniz qabağında yuva tikmək istəyirik. Nə deyirsən, icazə verək?

- Əlbəttə, verək.

- Söz verməklə iş bitmir. Onlar deyirlər ki, əgər oğlun yuvaya çubuq uzadacaqsa, gedib başqa yerdə özümüze yuva quraq.

Mən bərk-bərk söz verdim ki, yuvaya toxunmayacaq, ancaq kənardan quşları müşahidə edəcəyəm. Razılaşdıq.

Bir-iki gün keçdi. Atam mənə palçıq yaxılmış divarı göstərdi. Əvvəlcə bir şey başa düşə bilmədim. Sonradan öyrəndim ki, qaranquşlar yuvanı palçıqla hörürlər.

O gündən quşları müşahidə etməyə başladım. İki qaranquş növbə ilə harasa uçub gedir, dimdiklərində palçıq geri qaydır, ciddi səylə özlərinə yuva qururdular. Yuva dimdik-dimdik ucaldı, boy atırdı.

Demək olar ki, yuva hazır idi. Təkcə küncdə balaca bir deşik qoyulmuşdu. Çöl tərəfdən baxanda bu, görünmürdü. Pəncərədən baxanda isə hər şey göz önündə canlanırdı. Öz-özümə fikirləşirdim ki, yaqın yuvanın içi qaranlıqdır. Axşam işıqlarımızı yandıranda fikirləşirdim ki, bizim mətbəxin işığı balaca quşların yuvasının içini də işıqlandırır. Quşların qoyduqları deşik onlar üçün həm qapı, həm də pəncərə idi.

Bir dəfə yuvanın yanında üçüncü qaranquş gözüme dəydi. O da yuvaya girmək istəyir, o birliklə isə «hazıra nazır» olmaq istəyən quşu qovmağa çalışırdılar. Pəncərəmizin ağzında bir çığırtı qopmuşdu ki, gəl görəsən. Heyf ki, quşların dilini bilmir, onların boğazlarını yırtı-yırta nə dediklərini anlamırdım. Ancaq onların didişməsinə maraqla tamaşa edirdim.

Qaranquşların üçü də bir boyda, bir buxunda idi. Hansının haqlı, hansının haqsız olduğunu müəyyənləşdirmək də çətin idi. Hər dəfə elə olurdu ki, qaranquşların üçü də yuvaya girirdi. İçəridə bir civilti qopurdu ki, gəl görəsən.

Bir gün səhər-səhər pəncərədən baxanda gözlərimə inanmadım. Yuvanın yarısı uçub yerə tökülmüşdü. Mən qaçıb əhvalatı atama söylədim. O, gəlib uçan yuvaya baxdı və qanı bərk qaraldı. Mənim də ürəyimi vahimə bürüdü. Qorxdum ki, atam bütün günahları məndə görə. Ancaq o, insafılı tərpendi. Dedi ki, sən burada heç günahın yoxdur. Yuvanı dağıdan üçüncü qaranquş oldu.

Mən susdum. Ürəyimdə üçüncü qaranquşa nifrət hissi baş qaldırdı.

AĞACIN YUMURTALARI

Badam ağacına baxıram. Elə qəşəng çiçəkləyib ki?! Adamin üzü gülür, ürəyinin dərinliyində arzular qönçə tutur ona baxanda.

Budaqlarda quş civiltisi eşidirəm. Sakitcə dayanıb qanadlı dostumu müşahidə edirəm. Birdən yarpaqların arasında gözüme bir yuva dəyir. Həvəs mənə güc gəlir. Ağaca dırmanıram. Yox-yox, mənə yuva dağıdan dəcəllərə oxşatmayın. Elə belə, maraqdan yuvaya baxmaq istəyirəm. Dörd balaca, çil-çil yumurta görəndə gözlərim gülür. Düşünürəm: vaxt gələcək ki, bu yumurtalar quşa dönəcək, gözəl dünyamızı badam ağacından seyr edəcəklər. Yumurta qönçələr açılacaq. Badam ananın yuva ovcundan körpə-körpə quşlar pərvazlanacaq.

Ağaca diqqətlə baxıram. Tökülən ləçəklərin yerində balaca-balaca meyvələr qalır. Mənə elə gəlir ki, bu balaca badamlar körpələrdi, ləçəklər isə onların bələyi. Bu ləçək bələklər açıldıqca yaşıl meyvələr göz oxşayır.

Yumurtalara baxıram. Birdən ağıma qəribə bir fikir gəlir. Elə sanıram ki, badamlar da yumurtalardı, ağacın yumurtalardı.

Badam ağacı elə rahat, elə bəxtiyardı ki? Onun özü də çoxlu bar getirib, budağında yuva quran qanadlı qonağı da bala gözləyir.

Qurumuş başqa bir ağaca baxıram. Onun üstündə nə yarpaq var, nə də meyvə. Qəribədir, heç budağında quş da yuva qurmayıb. Öz-özümə düşünürəm: «Quru budaqda quş da yuva qurmaz».

BU SÜRÜ KİMİNDİR?

Yaylaq yolu sürülərlə dolu idi. Köç kəndin yanından keçdiyi üçün adamlar narahət idilər. Kasıb bir kişi sürünün yaxınlaşdığını görüb öz yeganə toğlusunu tutub saxladı ki, köçə qarışib getməsin. Sürü yanından keçəndə o, çobandan soruşdu:

-Ay kibrə, bu kimin sürüsüdür?

-Hacı Mansırın.

-Allah saxlasın, Allah saxlasın.

Sürü uzaqlaşdı. Kəndli toğlunu buraxıb getmək istəyirdi ki, başqa bir sürünün qabağı açıldı. O, yenə öz toğlusunu tutub saxladı. Sürü uzaqlaşanda çağırır çobandan soruşdu:

-Ay kibrə, bu sürü kimindi?

-Hacı Mansırın.

-Allah saxlasın.

Bu münval ilə on beş sürü gəlib keçdi. Yazıq kəndli öz yeganə toğlusunu tutub-buraxmaqdan tənge gəlmişdi. Tamam qantər içində idi. Qərribə burası idi ki, onun müxtəlif çobanlara verdiyi eyni sualın cavabı da eyni olurdu.

-Ay kibrə, bu sürü kimindi?

-Hacı Mansırın...

On beşinci sürü keçəndə kəndli yenə də toğlusunu tutub saxlamışdı. O, yenə də çobandan soruşdu:

-Ay kibrə, bu sürü kimindi?

-Hacı Mansırın.

Kəndli öz toğlusunu hirsələ ötürüb sürüyə qatdı və dedi:

-Qoy elə bu da olsun Hacı Mansırın...

Xəbər dərhal Hacinin özünə çatdı. O, atını çapıb kəndlinin yanına gəldi və dedi:

- A kişi, Hacı Mansır mənəm. Bu nə oyundan çıxarırsan?

- Başına pırlanım, a kibrə, elə gördüm Allah var-dövləti sənəin tərpendən tökülür, dedim elə qoy bu toğlu da olsun Hacı Mansırın...

- A kişi, bəri bax, gəl sən mənəim halal sürümə haram qatma.

Sonra onun əmri ilə çoban çomağını axırncı sürünün ortasına atdı. Qoyunlar iki yere ayrıldılar. Hacı Mansır ayrılan qoyunları yoxsul kəndliyə verdi və dedi:

- Bunları sidq üreklə sənə verirəm. Yəndində saxla ki, mayası halallıqla yoğrulan var- dövlətə zaval yoxdur.

Rəssam
Aytən

YERALTİ MƏTBƏX İŞÇİLƏRİ

Göylərə baş çəkən qovaq ağaclarının qarşısında dayanmışam. Elə bil ki, babalarımızın əsrlərin o tayından atdığı oxları göyərdib ağaca döndərüb ana sinəsinə sancılan oxları göyərdib ağaca döndərüb.

Ağlıma başqa bir fikir də gəlir. Deyirəm, bəlkə nağıllarda təsvir olunan simurq quşları yurdumuzun üstündən keçərkən öz lələklərini yerə salıblar? Çünki qovaqların nəhəng lələklərə də bənzəri var.

Külək əsir, budaqlardakı yarpaqlar quş qanadı kimi çırpınır. Ancaq bu balaca qanadlarda o irilikdə ağacı göyə qaldırmaq qüdrəti yoxdur.

Qovağa baxıram. Gövdəsi dübbədüzdür, elə bil ki, ilan boğazından çıxıb. Heyranlıqla o boy-buxunu, körpə-körpə budaqları, pıçıldeşən yarpaqları seyr edirəm. Birdən-birə yadıma torpaq altında qalan, özü gözə görünməsə də ağaca qol-qanad verən köklər, zoğlar düşür. Doğrudan da, qərribə taleyi var onların. Heç vaxt gözə görünməzlər. Elə bil ki, bu zoğlar «mətbəx işçiləri»-dirlər. Torpağın şəhdi-şəkərindən dadlı-dadlı xörəklər» hazırlayıb gövdəyə, budaqlara yedirir, özləri isə gecəgündüz ziğ-zımrıq içində çalırlar, tər tökərlər. Onlar çox vaxt gövdənin, budaqların yadına belə düşməzlər. Ancaq zoğlar öz işlərindən zövq alar, onların nə gövdədən, nə də budaqlardan təmənnası olmaz.

Siz uça bilmirsiniz?

Heyvanlar təyyarədə uçmuşlar. Birdən Qarğa qabağa keçib qanadlarını, quyruğunu ora-bura hərəkət etdirməyə başlayır. Bunu gören Dovşan ondan soruşur:

- Qarğa, sən nə iş görürsən?
- Mayallaq aşırım, qanad-quyruq atıram.
- Olar, mən də sən kimi edim?
- Qol səninki, bud səninki, özün bilirsən.

Dovşan da qabağa keçib əl-qol atmağa başlayır. Tülkü ona təəccüblə baxıb soruşur:

- Ay Dovşan, sən nə edirsən?
- Mayallaq aşırım, qol-bud atıram?
- Olar, mən də sən kimi edim?
- Niyə olmur, qol səninki, bud səninki.

Tülkü də sevinclə hərəkətə başlayır. Bütün heyvanlar da eyni qayda ilə hərəkətə başlayırlar. Təyyarədə bir vur-çartlasın qopur ki, gəl görəsən.

- Mürşü Fil səs-küyden ayılır. Təəccüblə heyvanlardan soruşur:
- Qardaşlar, siz nə edirsiniz?
- Hamı bir səsle cavab verir:
- Mayallaq aşırıq, qol-bud atırıq.

Fil soruşur:

- Olar ki, mən də sizə qoşulum?
- Olar, niyə olmur.

Fil hərəkətə başlayan kimi təyyarə qəzaya uğrayır. Heyvanlar təpəsi aşağı yerə sarı gedir və qorxudan bağırırlar. Bunu gören Qarğa onlardan soruşur:

- Qardaşlar, məgər siz uça bilmirsiniz?
- Hamı bir səsle cavab verir:
- Yox...

Qarğa gülə-gülə deyir ki, uça bilmirdiniz bəs niyə qol-bud atırdınız?

Rəssam
Aytən

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

DOVŞANLA SÖHBƏT 4

İKİ QAPILI YUVA 5

ALLAHIN İŞİ 6

KƏKLİK 7

SAF VƏ ÇÜRÜYÜN NAĞİLİ 8-9

İNTİQAM 10-11

KİM NƏ ELƏYİR, ÖZÜNƏ ELƏYİR 12

ELM VƏ HELM 13

ÜÇÜNCÜ QARANQUŞ 14

AĞACIN YUMURTALARI 15

BU SÜRÜ KİMİNDİR? 16

YERALTİ MƏTBƏX İŞÇİLƏRİ 17

SİZ UÇA BİLMİRSİNİZ? 18

**İbtidai sinif şagirdləri
və məktəbəqədər
azyaşlı uşaqlar üçün
aylıq jurnal**

1958- ci ildən çıxır

Təsisçisi:
Azərbaycan Gənclər İttifaqı

Baş redaktor:
Rafiq Yusifoğlu

Redaksiya heyəti:

Ağacan Əhmədov
Ənvər Qarayev
Zahid Xəlil
İlyas Tapdıq
Məhərrəm Qasımlı
Qəşəm İsbəyli

Məsul katib:
İlqar Mehdiyev

Bədii redaktor:
Arif Hüseynov

Dizayner-rəssam:
Kübra Salamova

Redaksiyanın ünvanı:
Bakı- AZ 1146,
Mətbuat prospekti,
529- cu məhəllə.
Telefon:439 08 53
E-mail: goyarchin@box.az

Çapa imzalanıb: 21.05.10
Sifariş:1907
Tiraj:1500
Kağız formatı:60/90/1/8
Çap vərəqi:2,5
Hesab-nəşr vərəqi:3,93
Ofset üsulu ilə çap olunub.

Bakı
"Azərbaycan" nəşriyyatının
mətbəəsi

Lisensiya № 022328

GÖYƏRCİN

Qiyməti :1 manat

“Göyərçin”in kitabxanası “Göyərçin”in kitabxanası “Göyərçin”in kitabxanası “Göyərçin”in kitabxanası